

dit in rem extinctam. At vero renovatio non ita limitatur, sed proprie dici potest de re jam extincta, si eadem restituatur, quamvis alio modo etiam de re præexistente, utrumque enim probant jura supra citata, et usus, et ipsa vis vocis. Igitur quando privilegium dicitur renovari ex certa scientia, amplianda est renovatio ad omnem modum possibilem, qui sub propriam significationem talis verbi cadere possit. Probatur consequentia, quia talis renovatio, cum sit favor principis, et ab eo detur ex certa scientia, et consequenter ex plenitudine potestatis, ample interpretanda est tam ex parte personæ quam ex parte modi; ergo de se habet vim concessionis novæ, seu excitationis privilegii, si necessaria fuerit. Hoc autem magis indubitandum erit si verba concessionis sint, *et de novo concedimus*, quia nulla possunt esse clariora; ergo si simul sint, *ex certa scientia*, nihil amplius desiderari potest ad hunc effectum intelligendum.

9. *Collector Mendicantium. — Responsio Julii II erat restringens propter defectum narrationis.* — Ad declarationem autem Julii II, respondet Collector Mendicantium, dicto § 13, fuisse datam absolute et generaliter propter defectum relationis, indicans, attenda rei veritate non fuisse legitimam; ubi Corduba etiam consentit, et Roder., dict. quæst. 8, art. 2. Nec video quid aliud possit responderi, quia ex tenore indulti Sixti IV evidenter apparet fuisse *ex certa scientia, et mera voluntate, et motu proprio, et pro potiori cautela*; omnes enim hæ particule formaliter ibi inveniuntur, quæ clarissime explicant mentem Pontificis fuisse privilegia illa valida constituere, in quocumque statu antea essent. In interrogatione autem quæ fuit proposita Julio II, nulla mentio facta fuit concessionis de novo ex certa scientia, sed tantum quod Sixtus IV, confirmando privilegia, de novo illa concessit, nullam aliam circumstantiam vel qualitatem renovationis declarando aut proponendo, ut aperte constat ex tenore indulti Julii II in Monum. Minor., fol. 125, pag. 2, in tertia supplicatione. Respondit ergo Julius juxta interrogata, restringens potius quam extendens renovationem, et ita confirmat priorem conclusionem nostram, et non obstat huic secundæ, quia responsio non cecidit in materiam ejus.

10. *De clausula in indultis usitata, cur addatur. — Objectio cum responsione.* — Sed quæret tandem aliquis: si tanta est vis renovatio-

nis privilegiorum ex certa scientia, quid necesse est post illam addere clausulam quæ frequenter in his indultis additur: *Supplentes omnes juris et facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem.* Nam, eo ipso quod per talem renovationem privilegia omnino instaurantur, et de novo fiunt, si necesse sit, suppleantur necessario omnes juris et facti defectus; quæ interrogatio etiam de confirmatione ex certa scientia fieri potest, nam etiam post illam addi solet prædicta clausula. Primo ergo generalem responsionem dare possumus, hæ clausulas non semper addi propter novos defectus, sed ad majorem rei evidentiam, et ad tollenda omnia dubia et scrupulos. Secundo, dici potest hæc posteriora verba extendi ad omnes defectus, sive sint contra valorem actus ipso facto, sive non invalident ipso jure privilegii, dent tamen occasionem movendi lites contra illud, et procurandi iritationem illius: per solam autem renovationem, non constat satis omnes hos defectus esse suppletos, sed solum generatim, privilegium esse restitutum valide. Tertio, posset quis dicere per hæc clausulam *supplentes*, etc., non solum suppleri defectus commissos in prioribus concessionibus, sed etiam illos, si qui forsitan commissi sunt in ipsa obtentione talis confirmationis seu renovationis, qui non fuissent suppleti, si simpliciter et sine tali clausula concessa fuisset. Et quidem hoc posterius per se manifestum videtur. Illud vero prius ex generalitate verborum videtur fieri verisimile, et quia non repugnat illam concessionem esse simul quasi reflexivam in seipsam, nec est major ratio cur aliorum indultorum defectus suppleat quam suos. Sed huic expositioni obstat relativum illud *in eisdem*: nam prius commemorantur privilegia confirmata et renovata, et postea suppleantur defectus; et sicut hoc ultimum indultum confirmans præcedentia non confirmat seipsum, ita suppleto defectus præcedentium, non supplet suos, si qui forte in ipso committuntur. Dices non posse efficaciter supplere defectus præcedentium, nisi suppleat suos. Respondeo ad præsentem concessionem non pertinere, supplere suos defectus, sed cavere illos ne intervenerint, et hoc modo posse efficaciter supplere defectus præcedentium, cavendo suos. Imo non videntur posse suppleri defectus qui nondum sunt commissi, licet possint tolli impedimenta, ut censuræ, et similia, vel dispensari in aliquibus circumstantiis alioqui necessariis, ut ibi non requirantur, nec omissio earum sit defectus,

quod per alias clausulas fieri solet, et non per illam, et ita verius videtur illa verba solum ad præcedentia privilegia referri.

11. *De forma et vi verborum clausulæ prædictæ.* — Ultimo, est in illa clausula consideranda forma et vis verborum, ut ejus effectus intelligatur. Nam interdum adeo limitantur illa verba, ut non extendantur ad privilegia, ut in Bullis Gregorii XIII: *Quando fructuosius, et Ascendente Domino*, confirmationis instituti Societatis, cum prius nominasset constitutiones, statuta, privilegia, indulta, etc., eaque omnia confirmasset, postea limitate subdit: *Supplentes omnes juris et facti defectus, si qui intervenerint in prædictis constitutionibus et statutis.* Ubi constat supplementum hoc non extendi ad privilegia. At Gregor. XIV generalius dixit: *Si qui intervenerint in eisdem*, plane referens omnia quæ supra enarraverat. Et eodem modo locutus est S. D. N. Paulus V, et similia habentur in Bulla Pauli IV anni 1561, in qua privilegia Minorum confirmantur. Sixtus autem V, confirmando privilegia Minorum, adjecit: *Supplentes omnes et singulos defectus juris et facti, ac solemnitatibus etiam, de juris necessitate aut alias quomodolibet requisitarum, forsitan omissarum, et alios quoscumque defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem.* Quæ verba specie tenus videntur majorem concessionem continere, re tamen vera in substantia non continent.

12. *Defectus per surreptionem commissi non suppleantur.* — *Ab ordinario jure et stylo non receditur sine majori specificatione.* — Certum est enim, per omnia hæc verba imprimis non suppleri naturales defectus ex jure naturæ repugnantes valori actus, ut in simili tradit Hostiens., in c. 1 de Transact., et Innoc., in c. *Sciscitatis*, de Rescript., ubi Felin., n. 4, plures refert. Et ratio est clara, quia talis defectus suppleri non potest; imo, licet de facto posset, si non juste possit, non est credendum suppleri, quia princeps censetur tantum ea concedere quæ juste potest, ut recte Hostiens. supra. Quapropter etiam defectus per surreptionem commissi non suppleantur, ut supra de confirmatione ex certa scientia dictum est. Nec denique substantialis defectus per dolum commissus, ut notavit Hostiens., dicto c. 1, et sumitur ex eodem textu ibi, *incuria*, vel *imperitia*, et idem significant alii Pontifices cum confirmant privilegia, et addunt illam clausulam, *supplentem defectus sub dubio et sub conditione,*

si fortasse intervenerunt. Unde neque per verba Sixti tales effectus suppleantur; tum quia forma verborum est eadem quoad modum loquendi sub conditione et dubio de defectibus, *si forsitan intervenerint*, utique sine dolo, et surreptione; tum etiam quia similis clausula non supplet falsitatem, vel fraudulentam taciturnitatem, ut supra ex Panormit. et aliis vidimus, et plures refert in simili Sanci., lib. 8 de Matr., disp. 24, n. 6. Et in eodem sensu dixit Martin. Laudens., tract. de Privileg., quæst. 3, per hujusmodi verba suppleri ea quæ sunt juris, non quæ sunt facti, ex Specul., tit. de Legat., § *Nunc ostendendum*, verb. *Decimo octavo*; tum denique quia ab ordinario jure et stylo non receditur sine majori specificatione et declaratione. Unde non nego quin aliquando possint verba clausulæ esse tam ampla, ut etiam defectus prædictos suppleant; oportet tamen ut expresse id significant, ut supra de confirmatione diximus, de qua refert mirabile exemplum Emman. Roder., dicta q. 8, a. 15, in fine, quod in eo videri potest.

CAPUT XXI.

UTRUM AD ESSE, SEU AD VALOREM, VEL FRUCTUM PRIVILEGII ALIQUA JUSTA CAUSA CONCESSIONIS NECESSARIA SIT.

1. Explicatis aliis causis, dicendum superest de finali causa privilegii, quam in hunc locum reservavimus, quia, cognitis aliis, facilius poterit expediri. Privilegium autem considerari potest, vel ut est lex quædam, vel ut est exemptio a lege, seu concessio supra legem. Priori modo spectatum, ita requirit causam justam, sicut quælibet alia lex, quia justitia et honestas, ex parte causæ, communis est omni legi; tamen honestas et justitia privilegii, sub hac ratione legis, pendet ex justitia ejusdem sub posteriori ratione. Nam tunc privilegium, alicui concessum, ab aliis observari juste præcipitur, quando concessio ipsa specialis, seu exemptio a lege justa est, et rationabilem causam habet, ideoque solum oportet exponere quæ causa necessaria sit ut talis exemptio, vel speciale jus, aut licite aut valide conferatur.

2. *Ad privilegium concedendum ut licite fiat, opus esse justum motivum et proportionalum inducens principem ad concedendum, non tamen sine eo esse irritum, si non sit deceptio, aut iniqua occultatio.* — Dico primo, ut privilegii concessio licite fiat, necessariam esse honestam

et proportionatam causam, quæ principem ad illam faciendam inducat. Probo primo ex generali ratione actus humani, quia, ut sit honestus, debet fieri ex causa rationabili, alias prudenter non fiet, et consequenter neque honeste. Deinde, vel privilegium est contra jus commune, vel tantum ultra. In priori, ut servetur justitia legalis et distributiva, est necessaria justa causa, ut constat a simili ex dictis l. 6 de Dispensatione legis. In posteriori autem privilegio, non est tanta inordinatio si absque causa concedatur, quia plus habet de gratia quam de justitia: nihilominus tamen, ut non sit actus prodigalitas, sed prudentis liberalitatis, nonnulla causa proportionata necessaria est. Præsertim quia privilegia aliter concessa multiplicantur nimis et contemnuntur, et in aliis generant invidiam, et perturbant pacem, quia non fiunt sine aliqua personarum acceptione et improportione inter membra ejusdem corporis politici; ergo in omni privilegiorum genere est aliqua causa necessaria.

3. Secundo, vero dicendum est hanc causam non esse ita necessariam, ut defectus illius reddat privilegium irritum, si ex parte petentis non interveniat deceptio, aut iniqua occultatio, quia tunc privilegium erit nullum, non tam ex defectu causæ quam ex defectu voluntatis concedentis. Prior pars est certa in privilegiis, quæ sunt pura beneficia sine derogatione aut repugnantia juris communis, quia si causa deficiat, non fit propria injuria, sed ad summum est nimia quædam elargitio, quæ facta tenet, licet minus prudenter fiat; in privilegiis autem contrariis juri communi habet nonnullam dubitationem, quia multi putant dispensationem legis humanæ, sine causa datam, non solum esse iniquam, sed etiam nullam. Quod si esset verum, a fortiori idem dicendum esset de tali privilegio, quia est veluti permanens et continuata dispensatio in jure. Item quia indulgentia sine causa data est nulla; privilegium autem est indulgentia quædam.

4. *Nulla potestas inferior potest privilegium concedere contra jus superioris.* — Nihilominus assertio posita etiam in hoc privilegio est vera et communior. Habet autem locum in privilegio eximente a jure, quod pendet a voluntate ipsius concedentis privilegium. Nulla enim potestas inferior (ut dixi) potest privilegium concedere contra jus superioris. Et ita solus Papa potest concedere privilegium contra jus commune canonicum; et sic de aliis

proportionaliter, quia nullus inferior potest in jus superioris dispensare, nisi in casibus concessis, vel necessariis, propter quos non datur privilegium. Hinc ergo patet ratio assertionis, quia auctor legis potest illam ex parte tollere, quod facit privilegium concedendo, et quamvis inique id faciat sine causa, quia tamen cum effectu mutat voluntatem, a qua essentialiter pendet obligatio legis, ideo etiam cum effectu validum concedit privilegium. Et idem supra dictum est de dispensatione, et ita cessat difficultas supra posita. Et de indulgentia, suo loco dictum est attingere divinum jus, et ideo requirere causam ad valorem suum.

5. Unde obiter infero fere nullam esse differentiam quam aliqui assignant inter privilegium et dispensationem, quod illud sine causa conceditur, hæc vero minime. Nam si sit sermo de abusu, etiam dispensatio concedi potest sine causa; si vero sit sermo de legitimo usu, etiam privilegium requirit causam; si denique sit sermo de valore, sicut privilegium valet sine causa datum, ita et dispensatio, proportionem servata. Aliqui vero distinctionem illam admittendam esse putant inter privilegium quod non est contra jus, et dispensationem, ac subinde etiam inter privilegium quod est contra jus, vel tantum supra jus: tenet Sanc., lib. 8 de Matr., disp. 1, n. 4; et ita cautius ponit illam differentiam, quod privilegium sine causa concedi potest, non tamen dispensatio, cum Rebuff. in Concord. in forma mandati, verb. *Dispensationis*, et Mandos. Sed contra hoc etiam urget ratio facta, quia si sit sermo de potestate ut actus valeat, etiam dispensatio et privilegium contra jus potest dari sine causa; si vero de potestate ut actus licite fiat, sic etiam privilegium, solum ultra jus, requirit causam honestam, ut licite detur. Concedo autem non requirere tantam causam, nec ob defectum ejus committi propriam injustitiam, et in hoc posse assignari aliquam differentiam. Quæ ita commode explicari potest inter ipsa privilegia, quia in privilegio rigoroso derogante juri requiritur causa ex parte ipsius materiæ, seu actus, ut honestetur: in privilegio autem quod est purum beneficium, non semper requiritur causa ex parte materiæ, seu actus concessi, sed ex parte concedentis, ut prudenter et moderate sua liberalitate utatur; quod etiam suo modo in aliqua dispensatione locum habet, ut supra dixi.

6. *Deceptio impedit voluntarium, ac proinde valorem privilegii.* — De duplici motivo per se

et per accidens, et duplici inde proveniente deceptione. — Circa posteriorem partem seu limitationem assertionis, advertendum est tunc privilegium sine subsistente causa concessum validum esse, quando princeps voluntarie illud concedit, quia omnino pendet ex voluntate ejus. Hinc ergo fit ut, si falsa causa ei proponatur, concessio non sit valida, quia deceptio impedit voluntarium. Possumus autem in hoc genere distinguere duplicem causam, et consequenter etiam duplicem deceptionem. Una est causa per se, scilicet, illa quæ movet ad privilegium concedendum; alia est causa per accidens, scilicet, removens, prohibens, id est, occultans conditionem aliquam, quæ, si aperiretur, impediret cognita, ne privilegium concederetur. Ad priorem causam pertinet falsa narratio, per quam aliquid proponitur, ut moveat principem, quod verum non est. Et hujusmodi falsitas (per se loquendo) reddit irritum privilegium, c. *Super litteris*, c. *Ad aures*, de Rescript., c. *Non potest*, de Præb., in 6, c. *Quia circa*, de Consang. et affin., ubi Gloss. et latius Parnormitanus in dicto capit. *Quia circa*, et in cap. *Ad audientiam*, 2 de Rescript.; ubi etiam Felin. cum aliis, et in d. c. *Super litteris*. Ratio vero satis constat ex dictis. Oportet autem ut illa causa quæ falso proponitur, vere talis sit ut moveat principem: nam si absque illa sunt aliæ causæ propter quas concederet princeps privilegium, etiamsi una non existat, potest aliquando esse validum privilegium, non obstante aliqua falsitate, præsertim si ex ignorantia, et absque dolo misceatur, juxta dicta de dispensatione.

7. Posteriori causæ correspondet diminuta narratio, quæ est, quando aliquid occultatur, quod si princeps sciret, privilegium non concederet, ut docent Panormit. et alii doctores supra, et colligitur ex eisdem juribus, et ex c. 2 de Filiis Presbyt., in 6. Quia tunc etiam censetur princeps involuntarius. Hoc autem (juxta communem sententiam) maxime procedit, quando aliquid tacetur quod secundum jus esset narrandum, ut, qui postulat beneficium, aperire debet an aliud habeat, et in indulgentiis est simile. Idemque existimo esse servandum quando, ex consuetudine et stylo curiæ, constat talem conditionem esse aperiendam, quia solet multum impedire aut movere principem. Nam totum hoc postulatur propter principis voluntatem, scilicet, ut voluntarie consentiat: potest autem non minus constare de hac voluntate per consuetudinem,

quam per jus. Quando vero utrumque deest, prudenti arbitrio utendum est, ut latius de dispensatione dictum est.

8. *Quodnam motivum sufficiat ad justificandum privilegium.* — Tandem circa hanc causam interrogari potest quænam sit sufficiens ad honestandum et justificandum privilegium. Hoc tamen non potest certis regulis definiri, sed prudenti arbitrio superioris relinquendum est. Unde ex parte subditi bona fides sufficit, si cum illa procedat, et veram ac sufficientem narrationem faciat, ut, nisi evidenter constiterit rem esse iniquam, possit suo privilegio licite uti, quia semper debet præsumere pro suo superiore. Et idem est si Prælati suo motu proprio privilegium concedat, absque petitione subditi; tunc enim non oportet subditum esse sollicitum de causa, et an superior sufficientem diligentiam fecerit; nam ubi oppositum non fuerit certum, supponere potest ac debet rem esse legitime factam. Ex parte autem superioris, solum adverti potest (quod in principio hujus materiæ insinuavi) non oportere hanc causam semper immediate pertinere ad commune bonum, quia privilegium ex sua primaria intentione est lex privata, et ideo satis est quod respiciat commodum ejus cui conceditur. Mediate autem semper redundare debet in commune bonum, quia semper debet fovere religionem, pietatem, aut justitiam, aut dari in remunerationem virtutis, vel laborum, etc. De quibus causis videri possunt c. *Didici*, c. *Tali*, cum aliis, 1, q. 7, et cap. *Ipsa pietas*, 23, q. 4.

CAPUT XXII.

QUOS EFFECTUS HABERE POSSIT PRIVILEGIUM, UT PRIVILEGIUM EST.

1. Explicuimus hactenus privilegii naturam seu essentiam, ejusque causas, reliquum est ut de effectibus ejus dicamus. Diversorum autem privilegiorum varii sunt effectus: nam per distinctos effectus distinguuntur privilegia, non quatenus effectus sunt, sed quatenus ad illos ut ad terminos seu quasi objecta ordinantur. Unde, sicut hic non tractamus de distinctione privilegiorum inter se (quia non est præsentis instituti ad particularia privilegia descendere, sed in communi tantum legem privilegiativam explicare), ita non intendimus dicere de particularibus effectibus privilegiorum (illi enim fere per omnes materias morales vagantur), sed dicendum tantum est